

De werkelijkheid kent geen vakjes

Erfgoededucatie, de leergebieden en leervakken

Met erfgoed als invalshoek kan je de schoolvakken of leergebieden contextgebonden aanbieden. Vanuit erfgoed stap je gemakkelijk over naar duurzame ontwikkeling, milieu, cultuur, gezondheids- en verkeerseducatie en mondiale vorming. De doelstellingen van erfgoededucatie passen naadloos in die van de leergebied- of vakoverschrijdende eindtermen.

Erfgoed en de leergebieden in de basisschool

Omgevingsgebonden erfgoededucatie sluit aan bij de leergebieden wereldoriëntatie, Nederlands, wiskunde, muzische vorming, lichamelijke opvoeding en levensbeschouwing. Ook bij de leergebiedoverschrijdende eindtermen sociale vaardigheden, leren leren en ICT.

(verder lezen)

- **wereldoriëntatie:** natuur, techniek, mens, maatschappij, tijd, ruimte ...
- **Nederlands:** dialecten, namen, verhalen ...
- **wiskunde:** afstanden en oppervlakten, cijfermateriaal ...
- **muzische vorming:** musea en tentoonstellingen, verhalen, zelfexpressie, verwerking van indrukken ...
- **lichamelijke opvoeding:** wandel- en fietsroutes ...
- **levensbeschouwing:** heiligen, kerken en kapelletjes, symbolen, waarden, verhalen, getuigenissen ...
- **sociale vaardigheden:** contacten leggen, overleggen, samenwerken ...
- **leren leren:** ervaringsleren, kennis toepassen, verwerven van vaardigheden ...
- **ICT:** bronnen raadplegen, verwerken van gegevens, samenstellen van een presentatie, opmaak van een portfolio of omgevingsboek ...

Erfgoed en de leervakken in het secundair

Erfgoededucatie in het secundair onderwijs sluit vooral aan bij mens- en maatschappijvakken als geschiedenis en aardrijkskunde. Ook leerkrachten taal, economie, maatschappelijke vorming en kunstvakken hebben voldoende mogelijkheden om erfgoed in hun vakken te integreren. In het technisch en beroepsonderwijs kunnen de leerlingen (opnieuw) kennis maken met basis- en ambachtelijke technieken.

(verder lezen)

- **geschiedenis en maatschappelijke vorming:** bouwkunde, cultuurhistorisch erfgoed, volkskunde, heemkunde, archeologie, militaire geschiedenis, varend erfgoed ...
- **aardrijkskunde:** landschap, milieu, ruimtelijke ordening, migraties, industriële archeologie ...
- **Nederlands:** mondelinge geschiedenis, sagen en legenden, dialecten, plaats- en familienamen ...
- **economie:** industriële ontwikkeling, handel, nijverheid, ambachten, landbouw en veeteelt ...
- **cultuurvakken:** architectuur, kunst ...

- **levensbeschouwelijke vakken:** waarden, verdraagzaamheid, engagement, verschillende culturen ...
- **biologie:** biotopen in de omgeving ...
- **praktijkvakken:** ambachtelijke technieken, realisaties in of voor de buurt ...
- **ICT:** raadplegen van bronnen, rapporteren, presentatie verzorgen ...
- **leren leren:** communicatief vermogen, creativiteit, doorzettingsvermogen, inlevingsvermogen, esthetische bekwaamheid, exploreren, kritisch denken, mediawijsheid, open geest, constructieve houding, respect, samenwerken, verantwoordelijkheid, zelfbeeld, zelfredzaamheid, zorgvuldigheid, zorgzaamheid ...
- **contexten:** sociaalrelationele ontwikkeling, omgeving en duurzame ontwikkeling, sociaaleconomische samenleving, sociaal-culturele samenleving.

Erfgoededucatie en geschiedenisonderwijs

Als we het verleden van dichtbij bekijken, gaan we op zoek naar hoe onze voorouders leefden, hoe ze dachten, wat ze beleefden en uitvonden en hoe dat heeft geleid tot het hier en nu. Erfgoededucatie toont die feiten, gebeurtenissen en verwezenlijkingen in de onmiddellijke schoolbuurt. Op die manier ontmoeten geschiedenis en erfgoededucatie elkaar.

Oppervlakkig beschouwd sluit erfgoededucatie in het secundair onderwijs aan bij het leervak geschiedenis, in de basisschool bij wereldoriëntatie. Toch zijn er **wezenlijke verschillen** tussen erfgoed- en geschiedenisonderwijs voor wat betreft doel, thematiek en didactiek.

(verder lezen)

Verleden en heden

Waar erfgoededucatie het verleden **dicht bij** de leerlingen brengt, leert geschiedenisonderwijs leerlingen om objectief en **met enige afstand** naar het verleden te kijken.

Geschiedenisonderwijs vertrekt vanuit **het verleden**. Historische gebeurtenissen of ontwikkelingen worden er beoordeeld naar de normen van toen. Het beoogt vooral de overdracht van historische kennis en vaardigheden via klassikale lessen, groepswork en werkstukken.

Geschiedenis heeft een wetenschappelijke methodologie en hanteert een kritische analyse van de bronnen om het verleden te begrijpen. In de geschiedenisles zijn de leerkracht en het handboek de belangrijkste informatiedragers.

Erfgoededucatie vertrekt vanuit **het heden**. Thema's worden gekozen en beoordeeld op basis van de huidige normen en waarden. Ze draagt bij aan de instandhouding van een collectieve herinnering of goed waardoor het de identiteit van een gemeenschap versterkt. Daarvoor moeten leerlingen in contact komen met, betrokken raken bij en enthousiast worden voor het erfgoed in hun nabije omgeving. Erfgoededucatie speelt zich voor een belangrijk deel **buiten de school** af, gebruikt activerende werkvormen en vraagt om een vakoverstijgende aanpak. Het erfgoed zelf is het lesmateriaal of de leerling gaat zelf op zoek naar de bronnen. **Culturele elementen**, zoals

sprookjes, mythen en legenden, spelen hier een belangrijke rol, omdat ze ons op een eigen manier vertellen hoe een individu of een groep mensen een bepaalde periode beleefden.

In het geschiedenisonderwijs ligt de klemtoon op het conceptualiseren en analyseren, bij erfgoededucatie gaat het eerder om waarnemen (zien, ruiken, voelen en aanraken...) en verbeelden.

Bondgenoten

Erfgoededucatie verbindt het kleine verhaal van dichtbij met de grote, algemene geschiedenis. Ondanks de verschillen hebben de geschiedenis- en erfgoedinvallshoek dezelfde grond. Ze vertrekken vanuit **hetzelfde respect voor feiten en opvattingen**, zodat de collectieve herinnering geen valse of vertekende voorstelling van zaken wordt.

Erfgoed kan voor de geschiedenisleraar een aanleiding zijn om de omgeving bij de lessen te betrekken en zo bij te dragen aan een grotere identificatie van kinderen met de geschiedenis. Daarom kan erfgoed voor de geschiedenisleraar aanleiding zijn om het onderwijs naar buiten te brengen. Vooral voor jonge kinderen is geschiedenisonderwijs zinvol als je het aan de waarde en betekenis van het lokale onroerende, roerende, immateriële en natuurlijke erfgoed koppelt.

Erfgoededucatie is dus bij uitstek multidisciplinair. Ze legt de relatie met geschiedenis, cultuur, taal, omgeving en maatschappij.

Mondelinge geschiedenis

Hoe beleefden de mensen zelf de in de les aangebrachte feiten of gebeurtenissen? 'Mondelinge geschiedenis' of 'Oral history' gaat op zoek naar de beleving van het verleden van individuen, de anekdotes, de menselijke kanten. Naast de 'officiële' geschiedenis die zich vooral op schriftelijke bronnen baseert, gaat de mondelinge geschiedenis op zoek naar het verhaal van de mensen die de gebeurtenissen beleefden. De toenemende diversiteit in onze samenleving verbergt een brede waaier aan 'geschiedenissen' die via mondelinge geschiedenis aan het licht kan worden gebracht. Oral history is de perfecte symbiose van de grote geschiedenis met de kleine, lokale erfgoededucatie.

(verder lezen)

Bij 'mondelinge geschiedenis' leggen de leerlingen via **vraaggesprekken** vast hoe mensen op hun belevenissen terugkijken. Het is een onderzoeksmethode met het interview als kern en ze omvat het hele proces van voorbereiden, afnemen en verwerken van het interview tot de presentatie van de verkregen informatie. Leerlingen kunnen zich via deze methode inleven in de wereld van de oudere generatie of andere sociaaleconomische of sociaal-culturele milieus.

Oral history ontwikkelde zich de laatste jaren tot een aparte discipline. Ook oral history-onderzoekers vertrekken bij hun onderzoek vanuit schriftelijke bronnen maar toetsen die aan de ervaringen van de geïnterviewden.

De resultaten van de interviews komen terecht in een publicatie of dienen als materiaal voor een film, een tentoonstelling of een toneelstuk. Uiteraard is die beleving subjectief, want **'de' waarheid' bestaat niet**. Die haal je ook niet altijd uit historische bronnen.

Mondelinge geschiedenis toetst het beeld van het verleden dat leerlingen vinden in krantenartikelen, historische publicaties of weten 'van horen zeggen'. Veralgemeningen en clichés leren ze nuanceren, hiaten kunnen ze aanvullen. Deze methode zet leerlingen aan tot kritisch nadenken, leert ze verbanden leggen en inzicht verwerven in het verleden en het heden.